

Varmoja vastauksia, valitse omasi

JUSSI VALTONEN

Kirjoittaja on kirjailija ja psykologi.

*”Näkö-
kulmasta
riippu-
matonta
tutkimusta
ei ole
olemassa.”*

Vain tästä kaikki ovat samaa mieltä: Ivanovilla ei mene hyvin. Hän on kolmekymppinen mutta kokee elämänsä olevan ohi. Masennuksen kriteerit täyttyvät ennen tullen. Jo pitkään ennen kuin Ivanov tekee itsemurhan on selvää, että hän kärsii.

Ivanov on **Anton Tšehovin** samannimisen näytelmän päähenkilö. Kaikilla muilla näytelmässä on varma näkemys siitä, mikä epä-määräisesti ahdistunutta Nikolai Ivanovia vaivaa. Muut henkilöt selittävät hiki päässä, mikä Ivanovin ongelma on. Katsoja joutuu pohtimaan, kuka henkilöistä on oikeassa – vaiko he kaikki?

Miksi Tšehov ei paljasta, mikä on totuus Ivanovin kärsimyksestä? Siksikö, että maailma on monimutkainen paikka, jossa lopullisia totuuksia on harvoin tarjolla? Elämä on kilpailvien näkökulmien polyfoniaa, Tšehov tuntuu sanovan: Sopeutukaa.

Tšehovilla ei toisaalta ollut uusimpia aivokuvantamismenetelmiä käytössään. Mielenterveysongelmien luonne ratkeaa niiden avulla, johtava psykiatri **Thomas Insel** lupasi JAMAssa 2005. Koska kyse on aivojärjestelmien häiriöistä, patologiat löytyvät – loogisesti – kuvantamalla poikkeavat aivoaktivaatiokuviot.

Ajatus kuulostaa mahtavalta: lohduttomuutta voidaan ymmärtää näin luonnontieteellisesti, näin objektiivisesti. Ahdingon perimmäinen luonne selviää, eikä jouduta kilpailvien näkemysten sotkuun.

Ja mikä hienointa, Inselin lupauksesta on jo 17 vuotta. Aivoja on kuvannettu nyt kolme vuosikymmentä. Insel itse ehti NIMH:n johtajana kanavoida 20 miljardia dollaria Yhdysvaltain liittovaltion varoja mielenterveysongelmien biologian tutkimiseen.

Eli: mitä masennuksesta on kuvantamalla opittu?

Lyhyt vastaus: ööh. No tuota.

Ehkä se, että sitä ei pitäisi kuvantaa kuten on tehty. JAMA Psychiatry julkaisi meta-analysien sarjan, johon koottiin vuodesta 1997 lähtien kaikki PET- ja fMRI-tutkimukset, joissa

etsittiin tunteiden ja tiedonkäsittelyn poikkeavuuksia masentuneiden aivoista. Mitään luotettavaa ei löytynyt. Vaikka yksittäisissä kokeissa löydetään aina merkitseviä eroja terveisiin verrokkeihin, mitään niistä ei ole pystytty toistamaan. Kun tutkimukset kerätään yhteen, tulos on ristiriitaisten väitteiden kakofonia.

Vähän kuin eräässä venäläisessä näytelmässä vuodelta 1889.

Emme tiedä edes sitä, ovatko lähtöoletuksemme oikeat. Potilaita luokitellaan diagnoosien mukaan, mutta luonto ei ole lukenut luokitusoppaitamme, Thomas Insel valitteli New York Timesissa.

Monimutkaisten aineistojen analysointiin ei ole ”oikeaa” menetelmää. Masennuksen kuvantajat joutuvat tekemään valtavan määrän subjektiivisia valintoja, joista osin riippuu, mitä löytää.

Yhteisiin lopputuloksiin ei ole helppo päätyä edes samasta aineistosta. Naturessa julkaistussa tutkimuksessa sama aivokuvantamisaineisto annettiin 70 tutkimusryhmälle ja kaikkia pyydettiin vastaamaan samaan kysymykseen. Lopputulos oli tšehovilaisen moniääninen: tutkimusryhmistä ei löytynyt yhtäkään paria, joka olisi analysoinut aineiston keskenään identtisesti.

Tilanne havainnollistaa, kuinka läpeensä inhimillistä pyristelymme on. Ihmismieli ei käännä puolueettomiksi tunnusluvuiksi millään mekaanisella konstilla, eikä näkökulmasta riippumatonta tutkimusta ole olemassa. Jos on vaikea sanoa, mikä Ivanovia vaivaa, kysymys vain mutkistuu, kun Ivanov viedään fMRI-skanneriin. Kuluneet 30 vuotta aivotutkimusta ovat Inselin mukaan olleet jännittävä älyllinen seikkailu, joka ei ole auttanut yhtäkään potilasta.

Onko mahdollista, että jotakin vielä löytyy? Tietenkin.

Näytelmässä Ivanov tuskastuu lääkäriin, Lvoviin, koska tämä on niin vakuuttunut omista oletuksistaan. Ongelma ei ole lääkärin näkökulma sinänsä, vaan dogmaattinen usko oman kertomuksen yliveritaisuuteen. •